

Sygn. akt I C 341/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 listopada 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant prac. sąd. Natalia Indyka

po rozpoznaniu w dniu 2 listopada 2020 r., w Olsztynie, na rozprawie,

sprawy z powództwa **A. W. i J. W.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. w W.**

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa kredytu (...)Hipoteczny nr (...)z 26.05.2008 r. zawarta przez powodów z pozwanym jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 27 227,43 franków szwajcarskich (CHF) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17.06.2020 r. do dnia zapłaty i oddala powództwo w dalej idącym zakresie;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11 817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku.

Sygn. akt I C 341/20

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym przeciwko (...) Bankowi (...) S.A. w W. powodowie żądali:

1) ustalenia nieważności umowy kredytu (...)Hipoteczny nr (...)z 26 maja 2008 r.,

2) zasądzenie od pozwanego na ich rzecz 27.227,43 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,

a ponadto zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazali, że zawarli umowę kredytu na nabycie domu jednorodzinnego jako konsumenci. Z zawartej umowy wynikało, że pozwany udzielił im kredytu w wysokości 292.611,56 CHF i wypłaci w walucie polskiej po przeliczeniu kwoty kredytu według kursu dewiz, obowiązujących w Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego, zgodnie z Tabelą kursów pozwanego. W ich ocenie umowa jest:

a) sprzeczna z art. 69 ust 1 i 2 ustawy prawo bankowego, gdyż nie ma tam tożsamości między kwotą i walutą kredytu, a kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą jaką kredytobiorcy zobowiązali się zwrócić bankowi wraz odsetkami,

- b) sprzeczna z zasadą walutowości zawartą w art. 358 § 1 k.c., który wszedł w życie po zawarciu umowy,
- c) sprzeczna z zasadami współżycia społecznego i naturą stosunku zobowiązaniowego z uwagi na zawarcie w niej niedozwolonych postanowień uprawniających Bank do samodzielnego i dowolnego ustalenia kursu waluty, na podstawie których miało nastąpić przeliczenie kwoty kredytu,
- d) sprzeczna z art. 385¹ § 2 k.c., gdyż zawiera postanowienia, które nie były indywidualnie uzgodnione z powodami jako konsumentami, umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, a powodowie nie mieli rzeczywistego wpływu na kształt umowy.

W ocenie powodów, od początku trwania umowy do 2 marca 2020 r. zapłacili pozwanemu 128.633,34 PLN i 138.297,11 CHF, co przy średnim kursie franka szwajcarskiego stanowi 597.664,79 PLN. Tym samym, suma nienależnego świadczenia na rzecz Banku wynosi 726.298,13 zł, co oznacza, że powodowie nadpłacili kwotę 27.227,43 CHF, która stanowi częściowo sumę świadczenia nienależnego na rzecz Banku (k. 5-22).

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości i zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazał, że:

- a) zawarł z powodami umowę kredytu w walucie szwajcarskiej na ich wniosek,
- b) powodowie nie byli zainteresowani kredytem w PLN,
- c) powodowie zostali poinformowani o ryzyku walutowym i ryzyku zmiany stopy procentowej, czego dotyczyła przekazana im broszura informacyjna oraz symulacja modelowa dotycząca wpływ zmiany oprocentowania i zmiany kursu walut,
- d) powodowie wybrali jedną z trzech sposobów spłaty kredytu. Do wyboru mieli walutę polską, szwajcarską lub inną, a wybrali do spłaty rachunek w walucie polskiej,
- e) postanowienia umowne nie mają charakteru abuzywnego i zostały indywidualnie uzgodnione z powodami,
- f) powodowie w każdym czasie mogli zmienić rachunek spłaty na rachunek w CHF,
- g) z tytułu przeliczania rat kredytu Bank nie czerpał żadnego zysku.

(odpowiedź na pozew k. 69-91).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W świetle twierdzeń stron, wspartych dokumentami (w szczególności umową kredytową k. 26-38, wnioskiem kredytowym k. 98-99, dyspozycją wypłaty kredytu k. 102-103), za bezspornie wykazane uznać należało, że:

1. Powodowie działając jako konsumenci, w dniu 28 kwietnia 2008 r. (data wpływu do Banku 5 maja 2008 r.) wystąpili do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu mieszkaniowego w kwocie 600.000 zł na nabycie domu jednorodzinnego w Polsce (wniosek kredytowy k. 98-99)
2. Jako walutę kredytu powodowie wybrali walutę szwajcarską (CHF).
3. We wniosku kredytowym zawarto oświadczenia kredytobiorców o zapoznaniu się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), świadomości tego ryzyka, rezygnacji z kredytu w złotych i wyborze kredytu w walucie wymiennej. W ramach wniosku zawarto też ich oświadczenie, że poinformowano ich o tym, że w przypadku kredytów w walucie wymiennej w rozliczeniach Bank stosuje własne kursy walut zamieszczone w Tabeli – inny do wypłaty takiego kredytu w PLN i inny do spłaty kredytu w PLN (k. 99v).

4. W dniu 26 maja 2008 r. strony podpisały umowę kredytu mieszkaniowego (...)Hipoteczny nr (...), w której Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt w kwocie 292.611,56 CHF na zakup domu jednorodzinnego wraz garażem z przeznaczeniem na potrzeby własne, przy czym nieruchomości położona była w Polsce (k. 26).
5. Umowa składała się z części szczegółowej umowy (CSU) oraz z części ogólnej umowy (COU).
6. Zgodnie z § 6 CSU wypłata kredytu miała nastąpić jednorazowo na rachunek zbywcy nieruchomości i rachunek Kredytobiorców. Zgodnie z § 3 COU wypłata miała nastąpić w terminie do 3 dni roboczych od stwierdzenia przez Bank spełnienia warunków opisanych w CSU, według kursu kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust. COU k. 31).
7. Wypłata kredytu w walucie wymiennej mogła nastąpić wyłącznie w przypadku finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami RP oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, zaś w walucie polskiej w przypadku finansowania zobowiązań w RP (§ 4 ust. 1 pkt 1 i 2 COU k. 31).
8. W § 1 ust. 1 pkt 14 COU Tabela kursów została opisana jako tabela (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA przeliczeń kursowych, dostępna na stronie internetowej Banku.
9. W § 6 i 7 COU wskazano, że odsetki od kredytu będą ustalane w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stawki referencyjnej i marży (...) SA. Odsetki miały być naliczane w stosunku rocznym, a wysokość stopy procentowej miała być ustalona w dniu rozpoczynający każdy pierwszy i kolejny trzymiesięczny okres obowiązywania stawki referencyjnej. Zmiana stawki referencyjnej dla potrzeb oprocentowania miała następować w dacie wymagalności rat i odsetek. Stawkę referencyjną określono jako stawkę LIBOR publikowaną o godzinie 11:00 GMT lub 11:00 na stronie informacyjnej Reuters w drugim dniu poprzedzającym kolejne okresy trzymiesięczne, przy czym w § 1 ust. 1 pkt 12 lit b COU, wskazano, że dla kredytu w CHF stawką referencyjną jest stawka LIBOR dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M).
10. W dniu zawarcia umowy kredytu, oprocentowanie wynosiło 4,855% w skali roku, stopa procentowa wynosiła 5,0476 p.p., stawka referencyjna wynosiła 2,755 p.p., stała marża w wysokości 2,08 p.p. (§ 2 ust. 5-6, 8 i 10 CSU k. 26-27).
11. Kredyt został udzielony na 290 miesięcy, od dnia 1 sierpnia 2008 r., a miał być spłacany w ratach malejących, płatnych 1. dnia każdego miesiąca. Kwota kredytu została określona na 292.611,56 CHF (§ 2 ust. 1 i 4 oraz § 7 ust. 1, 5 i 7 CSU).
12. Spłata kredytu i odsetek mogła następować w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku ROR, rachunku walutowym, rachunku technicznym prowadzonym przez pozwany Bank. Potrącenie następowało w terminie pierwszego dnia każdego miesiąca w wysokości wynikającej z zawiadomienia (§ 21 COU - k. 34).
13. Środki z rachunku ROR pobierane były w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony był kredyt, przy zastosowaniu **kursu sprzedaży** dla dewiz, obowiązującego w (...), w dniu, w którym następowała spłata, według aktualnej Tabeli kursów (§ 22 ust. 2 pkt 1 k. 34).
14. W przypadku rachunku walutowego i technicznego środki mogły być pobierane w walucie kredytu lub w innej walucie przy zastosowaniu tabeli kursów kupna/sprzedaży dewiz obowiązującej w Banku (§ 22.2 COU k. 34).
15. Zmiana numeru rachunku była dopuszczalna i nie stanowiła zmiany umowy (§ 25 k. 34).
16. W ramach § 11 CSU zawarto oświadczenie kredytobiorcy o poinformowaniu go o istniejącym ryzyku co do zmiany kursów waluty polegającym na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu wyrażonych w walucie polskiej przy wzroście kursów waluty kredytu oraz stopie procentowej, polegającej na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej (k. 29-30).

17. Niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty spłaty kredytu w terminie określonym w umowie powodowało, że należności z tytułu zaległej spłaty stawały się zadłużeniem przeterminowanym, które mogło zostać przez Bank przeliczone na walutę polską przy zastosowaniu **kursu sprzedaży** dla dewiz obowiązującego w (...) SA w dniu wyznaczonym jako termin spłaty. Spłata zasłużenia przeterminowanego w walucie innej niż polska po takim przeliczeniu miała być przeliczana na PLN według **kursu kupna** z Tabeli obowiązującej w dacie wpływ środków (§ 32.1 COU i § 36 ust. 1 pkt 1 i 2 COU k. 35 i 36).

18. Zabezpieczenie kredytu stanowiła hipoteka umowna zwykła oraz hipoteka kaucyjna na zakupionej za środki z kredytu nieruchomości w wysokości odpowiednio 292.611,56 CHF oraz 84.900 CHF (§ 4 ust. 1 ppkt 1 i 4 umowy k. 16v, oświadczenie o ustanowieniu hipoteki k. 101).

19. Kwota kredytu została wypłacona 27 maja 2008 r. jednorazowo w kwocie 608.632,04 PLN. Do przeliczenia wypłaconego kredytu z waluty CHF na PLN został zastosowany kurs w wysokości 2,0800 zł. Powodowie nie kwestionowali zasad i poprawności przeliczeń kursowych dokonywanych na etapie umowy kredytu w tym wysokości salda kredytu w CHF. Składając dyspozycję wypłaty kwotę kredytu określono w CHF i jednocześnie zawarto transakcję negocjowanej natychmiastowej wymiany walut, na podstawie której kredytobiorcy zakupili od Banku PLN w zamian sprzedając CHF w wysokości odpowiadającej kwocie kredytu (dyspozycja wypłaty k. 102 i 103, potwierdzenie zawarcia natychmiastowej transakcji wymiany walut k. 104).

20. Spłaty kredytu dokonywana była z rachunku ROR w walucie polskiej. Do przeliczenia wpłaconych przez powodów kwot zastosowanie miał kurs sprzedaży z Tabeli kursów Banku.

21. Powodowie pismem z 12 stycznia 2011 r. zwrócili się do banku o dokonanie zmiany rachunku do spłaty kredytu, i od lutego 2011 r. spłacali raty w CHF (pismo k. 100 i treść pozwu k. 7).

22. Od 1 lipca 2008 r. do 2 marca 2020 r. powodowie spłacili 128.633,34 PLN.

23. Od 1 lutego 2011 r. spłacili 137.464,29 CHF tytułem kapitału kredytu oraz 66.310,66 PLN tytułem odsetek oraz 0,04 PLN tytułem odsetek karnych (zaświadczenia k. 42-48, odpowiedź na pozew k. 70 i treść pozwu k. 21).

Sąd zważył, co następuje:

1. Zastrzec na wstępie trzeba, że znaczna część poniższych rozważań w istocie powiela argumentację wskazywaną przez Sąd w uzasadnieniach wyroków zapadających w innych sprawach na tle niemal identycznych stanów faktycznych i twierdzeń stron, zaś tam, gdzie zachodzą odmienności, znajduje to należyte odniesienie do treści umów, wniosków dowodowych stron oraz oceny poszczególnych żądań.

2. Powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym z uwagi na zawarcie w niej niedozwolonych i nieskutecznych postanowień umownych oraz zwrotu części świadczeń, jakie spełnili na rzecz pozwanego w jej wykonaniu (k. 21).

3. Wskazywane przez nich postanowienia dotyczyły mechanizmu denominacji kwoty kredytu wyrażonej w walucie szwajcarskiej, a wypłacanej i spłacanej w walucie polskiej i związanych z tym przeliczeń według kursów walut, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie. W ocenie powodów skutkiem tego umowa jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego.

4. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

5. Jak już wskazano, powodowie zażądali jednocześnie stwierdzenia nieważności całej umowy, a nadto zwrotu części pieniędzy, które zostały zapłacone na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnej umowy.

6. W ocenie Sądu samo uwzględnienie powództwa o zwrot pieniędzy nie wyczerpuje interesu prawnego powodów w odniesieniu do stwierdzenia nieważności umowy kredytowej łączącej ich z pozwany. Interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega bowiem na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych jej postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.) skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów.

7. Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

8. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (292.611,56 CHF), cel, na jaki został udzielony (zakup nieruchomości), zasady i termin jego spłaty (ratalnie w okresie 290 miesięcy), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

9. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej.

10. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron (23.05.2006 r.), zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

11. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).

12. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

13. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, w tym możliwość wypłaty w tej lub innej walucie w przypadku finansowania zobowiązań poza granicami RP lub na spłatę kredytu walutowego, jak również wypłatę w PLN w pozostałych przypadkach, a nadto spłatę w różnych walutach.

14. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

15. Jak wynika z wniosku kredytowego powodowie wnosili o udzielenie im kredytu w kwocie 300.000 zł, ale określonego w walucie szwajcarskiej.

16. Jak już wskazano, w COU wyraźnie określono, że wypłata w walucie szwajcarskiej (lub innej wymiennej na PLN) może nastąpić **wyłącznie** w przypadku finansowania zobowiązań poza granicami RP lub na spłatę kredytu walutowego, a w innych przypadkach natomiast następowała **wyłącznie** w PLN (§ 4 COU).

17. Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było finansowanie nabycia nieruchomości w Polsce, a zatem wypłata kredytu – zgodnie z powołanym zapisem – w przypadku umowy objętej pozwem mogła nastąpić **wyłącznie** w walucie polskiej, zwłaszcza uwzględniając, że miała nastąpić na rachunek zbywcy kredytowanej nieruchomości.

18. Spłata kredytu wyrażonego w CHF mogła natomiast następować w różnych walutach, przy czym w CSU, w ramach wskazania rachunku, z którego miała następować spłata, powodowie wskazali rachunek w PLN.

19. Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (CHF), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią CSU - miała być waluta polska (PLN).

20. Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w CHF, zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF według wartości takiej raty na dzień spłaty.

21. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i jako taka stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

22. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

23. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej.

24. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń.

25. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach, wcześniej zaś wspominał o konieczności wskazania w umowie waluty kredytu) lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

26. Jak wynika z oświadczenia zawartego we wniosku kredytowym powodowie uzyskali możliwość zapoznania się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), zrezygnowali z kredytu w złotówkach i wybrali kredyt w walucie szwajcarskiej, na dowód czego podpisali stosowne oświadczenie. Wiedzę tę potwierdzili podpisując umowę, w której zawarto stosowne

oświadczenie w § 11 CSU. Powtórzyć zatem wypada, że takie ukształtowanie umowy kredytu należy uznać za zgodne z przepisami prawa.

27. Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny również w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

28. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

29. W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, nie ulega już wątpliwości, że klauzule wymiany (czyli dotyczące kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych) określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku). Oznacza to, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

30. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

31. Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

32. W konsekwencji należy przejść do oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy.

33. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty.

34. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku.

35. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty.

36. Nie ulega wątpliwości, że zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa stron stanowiły wzorce stosowane w Banku.

37. Układ wniosku i umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w PLN, wybrać inną walutę kredytu, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu, ewentualnie próbować negocjować marżę, jako składnik oprocentowania, lub wysokość prowizji – co czynili w ramach wniosku, a ujmowane było w części szczególnej umowy (CSU).

38. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia, zwłaszcza zawarte w części ogólnej umowy, były możliwe do wynegocjowania.

39. Dostrzec w tym miejscu trzeba, że w ramach wniosku kredytowego zawarto oświadczenie kredytobiorców, że poinformowano ich o tym, że w przypadku kredytów w walucie wymienialnej w rozliczeniach Bank stosuje własne kursy walut zamieszczone w Tabeli, zaś w § 11 umowy kredytobiorcy potwierdzali również, że przed zawarciem umowy został im dostarczony jej wzór.

40. Fakt podpisania stosownych oświadczeń w ramach umowy lub przy okazji jej zawierania nie oznacza jednak, że wszystkie postanowienia w niej zawarte zostały indywidualnie uzgodnione. Dla tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono im możliwość jego zmiany, z której zrezygnowali.

41. Takich okoliczności pozwany nie wykazał.

42. Oznacza to, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c..

43. Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu prowadzonego w PLN. Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miałby być przyjmowany do rozliczenia kredytu.

44. Nie sposób także zgodzić się z tezą, że takie uzgodnienie nastąpiło w ramach oświadczenia zawartego we wniosku kredytowym, w którym kredytobiorcy potwierdzili wyłącznie przekazanie im informacji, że Bank będzie stosował własne kursy ze swojej tabeli. Nadal bowiem znikąd nie wynika, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela jest kształtowana i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie.

45. Nie zmienia tego okoliczność, że kredytobiorcy nie wyrażali wątpliwości co do zapisów umowy lub nie formułowali do niej żadnych pytań lub propozycji poszczególnych postanowień. Taka postawa nie oznacza, że doszło do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu – jak wspomniano wcześniej – konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz, że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali.

46. W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

47. Ponieważ powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

48. Jak już wskazywano, odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne.

49. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania.

50. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł być on doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu.

51. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

52. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miała na to kilka dni roboczych, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. W sposób dowolny zatem Bank mógł kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

53. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

54. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu według COU teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami RP, ani na spłatę kredytu w walucie wymiennej.

55. Nie zmienia tego również okoliczność, że Bank miał w swojej ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymiennalnych (por. k. 128), a kredytobiorcy w niniejszej sprawie zawarli taką transakcję na etapie wypłaty kredytu.

56. Po pierwsze, postanowienia takiej umowy nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

57. Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

58. Po trzecie, okoliczność, że kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego ma nastąpić wypłata kredytu, którego kwotę określono w CHF, lecz realizowano wyłącznie w PLN, nie zmienia tego, że nie mógł otrzymać kwoty w CHF, ale nadal wyłącznie w PLN. Możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy co do kursu waluty.

59. Reasumując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w CHF, mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który mógł zaakceptować propozycje kredytobiorcy, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

60. Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

61. Reasumując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w CHF, mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który mógł zaakceptować propozycje kredytobiorcy, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

62. Dodatkowo wskazać trzeba, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminowała jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs.

63. Powyższe oznacza również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w CHF, ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, jego wysokość w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku (czy to w ramach tabeli, czy to w ramach negocjacji na podstawie umowy ramowej).

64. Reasumując tę część rozważań, wskazane postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczeń umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c.

65. Nie ma znaczenia, czy możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał.

66. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

67. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

68. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o opinię biegłego – z odpowiedzi na pozew).

69. Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów.

70. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorca w terminach płatności

kolejnych rat powinien spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

71. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

72. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

73. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, Jana Pereničova i Vladislav Perenič przeciwko SOS financ spol. sr.o., ZOTSiS 2012/3/I-144, pkt 33).

74. Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP) lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

75. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było ostatecznie wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu.

76. W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

77. Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

78. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić kredytobiorca, która miałaby być równowartością rat określonych w CHF. Nie eliminuje tego możliwość spłaty w CHF, gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w CHF na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank.

79. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

80. Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank, powództwo o ustalenie nieważności umowy stron należało uwzględnić – jak w pkt. I sentencji wyroku.

81. Zauważyć przy tym należy, że wprawdzie stwierdzenie nieważności umowy następuje **następczo** wskutek powołania się przez konsumenta na niedozwolone postanowienia, to jednak skutek nieważności powstaje od daty zawarcia umowy (ex tunc).

82. Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia i **następczo** odpada podstawa do świadczeń spełnianych w jej wykonaniu.

83. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń, jaką była umowa, wskutek ustalenia abuzywności jej postanowień, została **następczo** uznana za nieważną i sprzeczną z prawem (choć ze skutkiem od daty jej zawarcia), świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

84. Zastrzec przy tym trzeba, że ponieważ nieważność umowy jest skutkiem powołania się przez konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej postanowień, z czego mógł, lecz nie musiał skorzystać, w ocenie Sądu obowiązek zwrotu świadczeń stał się aktualny dopiero z chwilą skutecznego powiadomienia pozwanego Banku, że te postanowienia są kwestionowane i wywodzony jest z tego skutek w postaci nieważności umowy. Z tą bowiem datą pozwany Bank mógł najwcześniej dowiedzieć się o woli kredytobiorcy, jako konsumenta.

85. W niniejszej sprawie nastąpiło to z datą doręczenia Bankowi odpisu pozwu (27.05.2020 r. – k. 63).

86. Zgodnie z art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby.

87. Oznacza to, że o ile pozwany w wyniku dokonywania potrąceń z rachunku kredytobiorcy uzyskał kwotę większą niż faktycznie wypłacił na podstawie dyspozycji uruchomienia środków z kredytu, winien zwrócić nadwyżkę. Jeżeli natomiast suma wpłat dokonanych przez kredytobiorcę jest niższa niż wypłacona przez Bank w wykonaniu umowy, to kredytobiorca byłby zobowiązany zwrócić mu różnicę.

88. W wyniku wypłaty kredytu w wykonaniu nieważnej umowy po stronie kredytobiorcy powstaje bowiem określona korzyść majątkowa, polegająca na zwiększeniu aktywów lub zmniejszeniu pasywów, do której dochodzi kosztem Banku. Korzyść ta jest stopniowo niwelowana przez kolejne wpłaty dokonywane przez kredytobiorcę na poczet nieważnej umowy, a w chwili, w której suma tych wpłat przekracza kwotę wypłaconą przez Bank, to po jego stronie dochodzi do powstania korzyści kosztem kredytobiorcy.

89. W sytuacji, w której świadczenia obu stron są **jednorodne** i ograniczają się do pieniądza **w tej samej walucie**, nie dochodzi również do sytuacji, w której świadczenie jednej ze stron podlegałoby zwrotowi w całości, bez potrzeby badania stanu wzajemnego „wzbogacenia”, czy też „zubożenia”. Po pierwsze, ponieważ obowiązek zwrotu świadczeń jest skutkiem nieważności umowy, nie ma podstaw do stosowania przepisów art. 494-495 k.c., a jedynie do zastosowania art. 496 k.c. (z racji odesłania art. 497 k.c.). Po drugie, nie ma racji oczekiwanie na zarzut Banku, że obowiązek zwrotu tego, co otrzymał w ramach dotychczasowej spłaty prowadziłby do wzbogacenia kredytobiorców o środki wypłacone w ramach umowy, gdyż – abstrahując, że narażałoby to ich na kolejny proces – to wszakże art. 410 k.c. jednoznacznie nakazuje do świadczeń nienależnych stosować „przepisy poprzedzające”, tj. art. 405-409 k.c., z których z kolei jednoznacznie wynika, że obowiązek zwrotu (nienależnego świadczenia) ogranicza się do wartości wzbogacenia (art. 405). Stąd Sąd nie podziela stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11.12.2019 r. w sprawie V CSK 382/18 w tym zakresie, zwłaszcza, że przywołane w nim wcześniejsze orzeczenia dotyczące tego zagadnienia zapadały w odmiennych i nieprzystających do sprawy niniejszej stanach faktycznych, zwłaszcza w sytuacjach, gdy świadczenia wzajemnie uzyskiwane nie były jednorodnej (por. np. wyrok SN z 15.05.2014 r., II CSK 517/13). Jednak nawet z tych orzeczeń płynie wniosek, że w przypadku świadczenia nienależnego należy badać, czy doszło do wzbogacenia odbiorcy świadczenia bądź czy majątek świadczącego uległ zmniejszeniu (por. uzasadnienie wyroku z dnia 9.08.2012 r. w sprawie V CSK 372/11). To zaś oznacza, że miarą zwrotu tego, co kredytobiorcy świadczyli w wykonaniu nieważnej umowy zawsze będzie co najmniej ich zubożenie, a zatem wyłącznie nadwyżka ponad uzyskaną kwotę kredytu – o ile są one wyrażone **w tej samej walucie**.

90. Powyższe oznacza, że w przypadku gdy kredyt wypłacony w walucie polskiej był spłacany zarówno w tej walucie, jak i w walucie obcej, to za świadczenia jednorodne można uznać wyłącznie świadczenia w walucie polskiej.

91. Na gruncie niniejszej sprawy, skoro kredytobiorcy spłacali kredyt zarówno w PLN, jak i w CHF. W konsekwencji pozwany winien im zwrócić odpowiednie kwoty w tych walutach, przy czym w zakresie kwot wyrażonych w PLN (kwoty kredytu i kwoty spłaty rat w tej walucie) - wyłącznie w zakresie nadwyżki uzyskanej od powoda ponad kwotę przekazanego kredytu.

92. Powodowie nie żądali zwrotu świadczeń w PLN, gdyż w tym zakresie z pewnością suma ich wpłat (128.633,34 zł) nie przekroczyła kwoty wypłaconego kredytu (608.632,04 zł), co oznacza, że wskutek upadku umowy powodowie będą musieli zwrócić Bankowi różnicę tych kwot – czego byli świadomi (k. 144v).

93. Z dołączonych zaświadczeń wynika nadto, że spłaty w CHF rozpoczęli od 1.02.2011 r., zaś do 8.03.2020 r. na poczet kredytu pobrano łącznie co najmniej **137.464,29 CHF** (k. 43 i odpowiedź na pozew k. 70).

94. Żądaniem pozwu objęto kwotę **27.227,43 CHF**, która mieści się w sumie świadczeń nienależnie spełnianych w tej walucie.

95. Żądanie zapłaty zostało sformułowane dopiero w pozwie, zatem po jego doręczeniu, do dnia złożenia wymaganej odpowiedzi – co nastąpiło z datą 17.06.2020 r. (k. 69) - pozwany mógł zorientować się co do zasadności ich roszczenia

i je spełnić. Skoro tego nie uczynił, od tej daty znalazł się w opóźnieniu, które zgodnie z art. 481 § 1 i 2 k.c. upoważniało powodów do żądania odsetek ustawowych z tego tytułu.

96. Z tych względów żądanie zapłaty **27.227,43 CHF** uwzględniono wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17.06.2020 r., oddalając je wyłącznie w zakresie drobnej części okresu odsetek (były dochodzone od dnia złożenia pozwu) – jak w pkt. II sentencji wyroku.

KOSZTY PROCESU

97. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej. Koszty procesu po stronie powodów obejmowały:

- uiszczoną opłatę od pozwu (1000 zł),

- opłatę za pełnomocnictwo (17 zł),

- wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10 800 zł).

98. Zważywszy, że powództwo uwzględniono niemal w całości (poza drobną częścią odsetek), zgodnie z art. 98 k.p.c. na rzecz powodów zasądzono zatem od pozwanego koszty procesu w łącznej kwocie 11 817 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku.